

ЖЕНСКИ СВЕТ.

ЛИСТ ДОБРОТВОРНИХ ЗАДРУГА СРПКИЊА.

ВЛАСНИК :

ДОБРОТВОРНА ЗАДРУГА СРПКИЊА НОВОСАТКИЊА.

ИЗДАЈЕ И УРЕЂУЈЕ

АРКАДИЈЕ ВАРАЂАНИН.

ИЗЛАЗИ :

СВАКОГ 1. ДАНА У МЕСЕЦУ НА ЦЕЛОМ ТАБАКУ.

Цена је годишња 1 фор.; за Србију 2½ динара.

Рукописи и претплата шаљу се на уредништво.

НАУЧНА БЕРЕТАЊА.

ОД ДРА НИКОЛЕ ВУЧЕТИЋА, У ШАНЦУ.

(Свршетак)

Е, ала! ти вера. Љубице, ти победи, чуло се кроз жагор смеха и разговора, како Јоца говори својој сестричини, која ееђаше преко од њега до песника Пере.

А, јесте, прогунђа Пера, и јеђаше даље.

Лако је побеђивати, дода Љубица, кад је добра воља Душичина.

Него ићи у туђ свет! Други народ, други обичаји, па клима! говораше намрштено млади лекар Славко, који је тек од скоро почео праксу, а и нежењен је. Бога ми, рескирано је! дода још машући главом.

Ништа лакше, него то, прихвати Јоца. Навикнуће се она на све, а обавештена је потпуно од Љубице, уз то је и Иконија препоручује тамо.

Да, видите, и не иде то тако лако, као што Ви мислите, дода Славко исто онако намрштено Промена је ту јака, та замислите само поднебје наше у равницама и њихово у брдима, па храна са свим друга.

За климу се не морате ни најмање

бојати. Човек се свикне, или одмах или временом, на све непогоде појединих поднебаља, то је старо искуство, прекинуо га је опет Јоца, а и тамошња храна је снажна.

Да видите, и неје тако, Јоцо, упашће у реч др. Ива. Истина је, да је то старо искуство, да се човек навикава разним непогодама у разним поднебљима; али то старо искуство неје потврђено новим искуством. Бар за аријске народе се зна, да они тешко издрже у тропским пределима. Средњоевропејац не може дуже издржати у пределима око екватора до 15⁰ северне и јужне ширине и на мањој висини од 800 метара. Ако се ко усели у тропске пределе, једва издржи коју десетину година, а тамо рођена деца морају се или слати натраг у домовину или на висове, ако се хоће, да од њих буду људи. Треће или четврто поколење таквих усељеника већ изумире.

Па то је позната ствар, прекине га Новица, да је издржљивост Јевропејаца у тропским пределима слаба, јер читава по-

ворка болести коси појединце и слаби организам, нарочито тропска малокрвност и разне последице њене, особито болести јетре, за тим цео низ заразних болести, пре свега, жута грозница, срдобоља и тролетница. Али у нашој умереној клими нема за то никакве знатне опасности, те је бојазан господина колеге Славка сасма неумесна за Душицу. Подунавац исто тако може напредовати у Алпима, као и Црногорац, тај наш Алпинац, поред Мачванина, наравно, кад има све остале удобности у стану, оделу, храни и т. д.,

Поред свега тога ваља овде имати на уму нежни женски организам, дода збуњено Славко.

Не дирај у осиге гнездо, прекиде га у шали Паја, и смех се осу за читавом софром, а кроз смех су се још чуле Пајине речи: јер, кад те окупе ови женски учењаци доказима, да је женско исто што и мушко, тешко теби! Не знаш ти, брале, какав је дух ударио у наше друштво!

Паја мора увек да збија своје, рећи ће Иванка, зар смо ми осе?

Да богме женске су осе према мушкима, то ће рећи, оне су узвишеније од мушких, разлагао је мирно песник Пера.

Мени се чини, да је то празан разговор, да ли ће Душица моћи алпску климу поднети или не, додаде Ивко Милић; ето вам и госпођице и госпође доктора, које су тамо годнама провађале а и многи су од нас краће или дуже време тамо боравили, па сви знамо и видимо, да отуд нема никаквих рђавих последица.

Јесте, говораше још Славко; али ваља и то узети у обзир да сви народи и људи не подносе климатских утецаја подједнако. Баш за оне тропске болештине су на прилику црнци неприступачни и то својство расе иде с колена на колена, а тако исто се подеси по који случај од Јевропејаца, који поднесе тропску климу без икаквога вреда по свој организам.

Сва та старања за климатске неприлике, прихвати др. Јово, немају места код нас у умереном појасу, јер ту су разлике незнатне. За тропско поднебље, да богме, долазе ти моменти у обзир, мање пак за хладно. У осталом, умереност у животу,

покрети, добра храна и подесно одело и стан исто тако ће разбујати рођенота Новосађанина у Лондону, као и у Цириху, Штокхолму, Петрограду или Цариграду. Зна се, да богме, да спољашња температура утиче знатно на распадање беланчевине. Свако зна, да на зими и нехотице умножавамо покрете мишића, дрхћемо, а тиме се троши снага распадањем и сагоревањем сала, уз то се хладноћом још и надражују живци.

Па то би ми онда, поред једнаке хране, требали лети да се гојимо, а зими да мршавимо, рећи ће песник Пера, а код мене је канда обратно.

То је са свим природно, упадне у реч Иконија, Лети се већином слаби за то, јер је лети апетит слабији: уз то се лакше сваривање поремети, а често кретање на летњој припеци и топлоти проузрокује јако знојење и распадање сала, а уз то високе температуре надражују живце.

Молим те, Симка, ја сам чула сада у разговору више пута реч клима, је ли то исто, што и поднебље, као што ми српски кажемо, питала је Савка професорицу Симку, која је седела баш преко од ње.

Па, готово то је једно исто, одговори устегнуто Симка. Под тим се разумевају околности погоднога и непогоднога времена, положај и други одношаји каквога предела или места. Је л'те госпођо докторе?

Јесте, јесте, одговори Иконија. Ми имамо у медицини читав један огранак науке, који се бави само климом, тако названу климатологију. Ту подразумевамо ми под климом управо све утецаје једног места на човеково здравље, који су проузроковани положијем тога места. Ту су вам односи топлоте и хладноће, кише, снега, росе, мраза, ветра и т. д., а, поред тога, и сви метеоролошки чиниоци, у колико они дејствују на здравље и у колико од њих зависи развој клица разних болести. Наравно, нас се ту не тичу многе задаће праве метеорологије, као земљотреси, односи небесних тела итд., што нема никакве везе са човечијим здрављем.

Да, да, тако је, потврђивао је др. Ива, то вам је формална медицинска ђеографија. . . .

Ето, оче, прекиде га Душица, ја ћу и у медицини слушати ђеографију, ма и медицинску, дакле наш првобитни план не ће бити са свим променут.

Заиста, настави даље др. Ива, климатологија је делимично права медицинска ђеографија. Она нас упознаје са здравственим приликама појединих места, предела и делова света, групишући места и пределе са сувоземном и морском климом, са климом висова и низина, са климом хладног и поларнога пола и са тропском климом.

Да видиш, Милане, сви се доктори разглаголствевали својом медицином, рећи ће Паја; до душе, мало је и занимљиво, те ћемо ми, јурећи за њима у те разне климе, остати жедни, него дедер, да се ми куцнемо. . . .

Ајде, де, куцаше се Милан; него волео бих да доживим, те да се створим на северном полу, па да видим, како је у тој клими. Ту би овака руменика пријала, па мученица тек! . . .

Маните се тога живота, рећи ће Славко; живети у поларној клими, где никада лета нема, па још кад наступи дуга поларна ноћ, која траје читаве месеце, не би вам се свидело!

Баш дуге ноћи су славне, шалио се Пера, тамо не бисмо морали певати ону нашу: „Ој зоро, зоро, не свани скоро!“ . . .

Па човек може ипак јаку хладноћу поднети, прихвати Љубица, која је до сад већином ћутала. На полу хладноће, ма где на поларној граници, одржава се човек у невероватно великој хладноћи, наравно кад му је добар стан и одело. У источној и западној Сибирији долази најнижа температура и средиште је, канда, у Верхојанску, где у јануару пада температура, у средњу руку, до 49⁰ испод нуле; шта више, једном је била тамо пала на 63⁰ испод ништице! Ту је и пол хладноће, што да богме, неје исто, што и пол наше земље.

Имате право, госпођице докторе, да човек може поднети, поред нужних удобности, те љуте хладноће у поларној граници; али у самој поларној клими, говорио је Славко, где, као што рекох, нема лета, које буди уснавану природу, где нема ве-

дрине небеске, где месецима дуге ноћи скривају сунчане зраке, тешко је живети. Хладноћа, да богме, смета животу само толико, колико и у хладном Сибиру: сунчани зраци одржавају здравље; али, кад наступе дуге поладне коћи, онда се и то здравље љуто поремети.

Баш, кад је тако, Пајо, онда је боље овде овако, рећи ће Милан куцајући се опет.

Па, него, а шта ћемо ми тамо у тој хладноћи? Или, шта велиш, како би тек било, да се нађеш у тропској клими, па да ти је ово винце вруће, ух! мрштио се Паја.

Баш, тамо би било још горе, рећи ће Новица; тамо буде вода у бунарима топлија, него што код нас у опште врућина досегне. Тако н. пр. у Масауји буде вода у бунарима од 5 метара дубљине топла до 34—35⁰ целз. или у Панџабу у Индији достигне врућина у хладовини 50 степени!

Ту би се, бога ми, морало много пити, дода Паја.

И пије, богме, упадне у реч др. Јово, понију људи за дан до десет литара! Па све је добро, док ваздух остане сув; али, што исти буде влажнији, тим се теже из тела топлота даје. У таким приликама лако може увек наступити сунчана капља, која је, у осталом, врло ретка појава у тропским пределима.

Оно, кад се привремено живи у тропима, неје баш тако опасно, као што се мисли, разлагао је др. Ива, одело, храна и купатила отклањају оне опасности. За аријске народе, као што је већ неко вечерас овде наговестио, лежи опасност у клицама разних заразних болештина и у другим болестима оних крајева.

Баш, кад је о томе реч, прихвати Љубица, можемо споменути, да су женске издржљивије у тропским пределима од мушких; истина и оне брзо вену и подлегну малокрвности; али су ипак релативно издржљивије. То бар јасно показују статистике из низоземске Индије.

Маните се ви других клима, боље је нама овако *климати* у нашим крајевима, рећи ће Пера Паји и Милану, куцнувши се са њима и пробуди смех код свију.

Вала, и ја к'о велим, рећи ће Миливој, купајући се са њима и осталима, а који је до сада ћутао. Волим ти ја наш Нови Сад и његово Дунаво, него и морску, и брдску, и тронску и све те климе!

Свакојако, свакојако, прихвати Ивко Милић, а то све за то, што си овде провео детињство своје; али брђанин се никада не би хтео с тобом мењати, а и онај не са обале морске. Видиш, мени је моја Фрушка за срце прирасла!

Па да богме, прихвати др. Јово, поднебље у низу и на висовима има својих особина, као што се и клима на мору и на суву јако разликује: ту ти је влага у ваздуху, за тим облаци и киша. Клима на суву је сува и ведра, а у приморју је ваздух влажан и густ. Брдска клима је опет, у опште, просечно ниже температуре и живот људски је само до неке извесне висине омогућен. На вишим висинама ваздух влажан и густ. Брдска клима је опет, у опште, просечно ниже температуре и живот људски је само до неке извесне висине омогућен. На вишим висинама ваздух је растањен и онда дејствује врло рђаво на здравље, на брзину дисања и била. Тако се код многих људи развије читава поворка знакова, кад се попну на висове, који су још испод 3000 метара: дисање им се убрса, кожные вене поплаве и напуне се, наступи дремеж, главобоља, језа, несвестица, блување и клонулост. При одмору или повратку са висине нестане ових појава; оне су последице нестанка кисеоника у ваздуху. Брђани су прилагођени такој клими и код њих теже наступају такви појави.

Све је тако, прихвати др. Ива, и нема сумње, да клима евојим особинама произ-

вађа неносредно више болести и поремећава здравље, нарочито брзим променама температуре, великом жегом; па не само то, него климатске прилике могу и посредно да дејствују на здравље, стварајући плодно земљиште за клице заразним болестима.

Таки разговори би нас одвели у недођин, прекине зевајући Паја, ја имам сутра расправу, ајде, да се иде кући. Доста је било вашег докторскога!

И ја велим, ајдемо кући, прихвати др. Јово, јер ако адвокати почну превртати своје параграфе, онда неће бити краја!

Свима ћу из срца проговорити, прекиде их Симка, ако пожелим нашој доброј Душици, при растанку, срећу у њеном предузећу. Нарочито ми, женске, поносимо се њеним духом, јер она се вољом својом увршћује у проповеднице лепше и слободније женске будућности. Пожелимо јој сви сретан пут и жељени успех на дику нашег драгог Српства! . . . На ове речи одазваше се сви присутни купањем чаша и искреним жељама Душици и родитељима њеним.

Хвала, муцаше Душица; радост ме обузима, што ми се жеља испуњава; али ме нека жалост и туга спопада, што у туђину морам, а у мом народу немам прилике, да ту мету постигнем, јер ми таквих виших завода немамо. При растанку вас све молим, да ме се увек сетите; а најрадије би ми било, да ме се, продужујући овака ћеретања, у њима сећате. Старим јаузовима желим вечни заборав. Хвала вам свима на уједном опроштају!

Живела . . . живела . . . устајаху сви иза софре и стадоше се с њоме опраштати. Сретан пут . . . и лаку ноћ . . . разлегаху се последњи гласови.

† ЛЕНКА ДУЊЕРСКА.

(Сећања једне другарице.)

Дуго се дуго разлегао уморан звук звона, жалост га беше слушати како тужно цвили у мутни зимњи дан. Да ли та суморна звона, што вазда свету јављају кад се који живот угаси, знају како леп, млад и сретан живот данас оглашују!

У лепоме Сентомашу, где јој је негда колевка била, ту данас сахранише дичну ћерку дична Србобрана, милу, добру, племениту Ленку, драгу мезимицу у Српству и на далеко чувенога Лазе Дуњерског.

Покојна Ленка беше ретка девојка,

суђенице виле кад се састале крај њене колевке, дароваше је крај земног блага, врлином и даром свега оног, што је лепо и добро. Од мале, несташне девојчице, постала је велика девојка, пуна чврсте воље и одлучности, а при том срца добра и милостива, које беше вазда готово притећи у помоћ јаду и невољи.

Беше то у пролеће 1888. г., кад је Велика Кикинда од пожара љуто посрадала. Несрећа беше огромна, невоља велика. Са свију страна почели се купити прилози у корист пострадалима, а новосадска женска задруга, приредила је на ту целъ концерт, са врло одабраним програмом. Ленка, одушевљена племенитом целии тога подuzeћа, примила се да пева. Има ли кога, ко је био на томе концерту, а да га и данас не пређе нека милина при сећању оног божанственог певања, што се онда разлегало из бесцен' грла младе певачице. Ленка је дивно певала, њена песма беше подобна оној песми, какву је Змај Јован Јовановић у својој „Песми о песми“ описује. Беше то „песма света, чиста, богодана, племенита, обасјана, истинита, песма из дубине срца здрава, која све осваја покорава“. Богодани свој дар, Ленка је непрестано неговала и усавршавала, и многа чувена опера дичила би се таком певачицом.

Но Ленка не беше никако једнострана, крај омиљеног јој певања, врло се радо бавила читањем и везом, У Чебу, најмилијем имању њене породице, она беше увек при руци и од помоћи своје оцу, уживљујући се у његове планове, и потпомажући неуморно његове интересе. У Новоме Саду, где се после Чеба највише бавила, беше она позната и омиљена личност, кад се гдегод у друштву појавила, беше са сваким љубезна и пријатна, а код своје гостољубиве куће, предусрела је сваког топлом усрдношћу.

„И подиже се величанствен храм“, Новосађани опет добише позориште. Што Нови Сад опет може да прими у крило своје наше драго српско позориште, па што је она мала укусна зграда, камо тако радо одлазимо да се после дневна рада и борбе уздигнемо у светове виших идеала, тако лена и кићена, и у томе има Ленкине заслуге. Она је око свога доброга оца на-

стала, као негда царица Милица око кнеза Лазара. „кад он хтеде задужбину градит' да је гради од сувога злата.“ Кад се покојна Ленка указала у својој ложи, тамо на левој страни, одмах крај позорнице тога новог позоришта, све очи беху онамо упрте. Глумци су с већом вољом играли, они су њу сматрали као свога мецена, јер она, која је толике уметнике светскога гласа имала прилике чути и видети, увек је поклањала највећу пажњу и признање марљивом раду српских глумаца.

Па тзј живот, пун снаге и крности, пун племените врлине и узвишености, тај се живот за навек угасио! Добра Ленка, радост и понос својих остарелих родитеља, дика својим старијим сестрама, а узор и образац својој младој браћи, она није више међ' живима.

У далеком свету, камо је пошла да се нажива уметничке лепоте, коју је тако силно љубила, пала је као жртва првом зимњем мразу. Куда оде пуна живота и веселости, пуна наде и радости, отуд јој мртво тело донеше у завичај, Први снег пао је на прну земљицу, небо се завило тавним зимњим плаштом, а оно лепо сунце што нас зими тако радује, тако надом испуњава, оно се сакрило за мутне облаке, та и сама природа се разтужила, па као да тугом тугујући непрестано око жалосног спровода шапуће „Пало иње на воће на цвеће, увело је, озеленит' неће“. Да, да, Ленкина младост, Ленкин живот је увео, а голема туга пала је на срце свима онима, који су Ленку познавали и љубили. Многи и многи похиташе у Сентомаш да јој одаду последњу пошту. Камо лепе среће, да су јој у сватове похитали! Оне виле суђенице што су јој при рођењу сваку срећу овог света подариле, друкчије су хтеле. Место „Одби се бисер грана“, одјекнуло је око младе неве тужно: „Вјечнаја памјат“.

Ми ћемо се вазда с љубављу сећати покојне Ленке, а родитељи њени, нека блаже своју преголему тугу погледајући на своју осталу децу, и помишљајући, да њихова Ленка беше узорита девојка, а њен живот кратак, ал цвећем радости и среће обасут.

У Новом Саду, 23. новембра 1895.

В. В. Д.

БЕЛЕШКЕ.

ИЗ ШКОЛЕ.

Женске на универзитету. Женско се питање решава по лако и у Угарској. Његово Величанство краљ Франц-Јосиф I. изволео је, на предлог свог министра просвете и црквених дела Др. Јул. Влашића дозволити, да већ од идуће школ. 1896.—7. г. могу примати и женске на свеучилишта у Угарској и то на медицинско, апотекарско и филозофско одељење. Девојке, које сврше вишу девојачку школу с одличним успехом (шест виших разреда) и положе испит из латинског језика примаће се као редовне ученице на овим одељењима. Ако се потреба укаже, кавешће се на вишим девојач. школама латински језик као обвезни предмет.

ИЗ ДРУШТВА.

„Краљ Дечански“ назвало се друштво, које је у Београду основано ове године на ту цел, да васпита и за практични живот спрема глувонему децу у Србији. Кад се накупи 30.000 динара отпочеће друштво свој рад. Краљ Александар даровао је истом друштву основу од 3000 динара.

ЗА ДОМАТИЦЕ.

Како се чисте бакарни судови. За ово има два средства. Скува се густиш од мекиња (трица), коме се дода нешто сумпорне киселине, кад се оно већ исхлади. На литру овог густиша дода се по једна обична кашика сумпорне киселине. Кад се суд с тим ориба, спере се и избрише, он је чист. Друго је овет тако добро ал једноставније средство: Оном водом, у којој се спаваћ прокувао, ваља, још док је топла, изрибати (истрти) бакарни суд и биће чист.

РАЗНО.

Одликовање. Кр. саветник г. Милош Димитријевић председник „Матице Српске“; кр. саветник г. Стеван Пеци-Поповић градоначалник новосадски и г. Лазар Дунђерски велепоседник одликовани су од црногорског кнеза Николе Петровића-Његуша Даниловим орденом трећег степена. Честитамо!

Прослава. Наша вредна и добра учитељица у Ст. Паланци гђица Ангелина Степићева прославиће о св. Николи о. г. у ужем кругу својих пријатеља 25 година свога плодног учитељевања. Ова је учитељица свршила у Београду учитељску школу с врло добрим успехом и отворила у Шапцу, по дозволи тадашњег министра просвете и цркв. дела пок. Димитрија Матића, 1870. г. приватну школу: IV. разр. основне школе и I. разр. више девој. школе, где је две године делала на пуно задовољство оног грађанства и власти оне. После тог пређе овамо, положи учитељски испит у Сомбору и постане учитељица у Ст. Паланци, где, ето, дела с лепим успехом, пуно 22 године.

Ову своју ретку прославу скопчала је слављеница с добрим делима. Уписала се као потпомажућа чланица српског учитељског конвикта у Нов. Саду с прилогом од 50 фор. и уписала се као редов. чланица добротворне задруге Српкиња Новосаткиња, те хоће, од сад, поред душевне, да пружи своме народу и телесне милости. Нека је преблаг и Бог поживи још дуго, да своја добра дела може ширити у народ, коме се и посветила. Живела!

Његова Светост патријарх српски Георгије Бранковић навршује о св. Николи о. г. равно 40 година од како је ступио у свештенички чин. На тај дан зађакоњен је у Нов. Саду пре 40 година од епископа Платона. Бог му је помогао, те је од скромна сеоска свештеника доспео до највишег чина свештеничког; нека му Бог и даље помогне, да може, с тог високог места, својим лепим и добрим делима, која је отпочео, доспети и до највећег српског добротвора!

Српски нови добротвори. Читамо у Београдским листовима, да је позната добротворка народна гђа Драгиња пок. Станојла Петровића, бившег државног саветника, намерна да оснује фонд од 200.000 динара, којим би се образовали добри свештеници; а примали би се синови из свију крајева српских за питомце.

Тако исто пишу наши листови, да су Лука Комленић и супруга му Емилија из Пакраца завештали сво своје имање у вредности од 20 000 фор. а. вр на разне српске просветне цели.

Ово су леи знаци свести и пожртвовања за опште народне цели оних људи, који немају свога рода и порода. Слава им!

Школске прославе. Срп. прав. цркв. општине у Вршцу и Дољ. Тузли осветили су прошлог месеца своје нове школ. зграде. Вршац је сазидао, као што се пише и говори, дивну палату

у вредности од 70—80 хиљада форината и прославио 12. (24.) новембра о. г. то са народним колом и беседом, где су суделовали: срп. цркв. певачко друштво, гђица Агница Спајићева, г. Витомир Рунић из Сентомаша и војничка капела 83. ц и кр. пуковније. Нека им је на славу и срећу.

РАД ДОБРОТВОРНИХ ЗАДРУГА СРПКИЊА

Новосаткиња.

Добротворна Задруга Српкиња Новосаткиња имала је своју ред. одборску седницу 18. (30.) новембра о. г. под председвиштвом своје начелнице гђе Јулке Радовановићке.

У тој седници је прочитан извештај о друштвеној забави, која је држана 11. (23.) новембра о. г. По извештају том пало је на каси свега: 524 ф. 10 н. а потрошено је на разне потребе 183 ф. 49 н. те је тако чист приход остао: 340 ф. 61 н. а вр. који се овако распоредио: Одређено је на одело сироте школске деце: 150 ф.; на сироте удовице као божићни дар: 80 ф., на варошки убоги дом „Валеријанум“ 10 ф. прилога. Остатак да остане у друштвену благајну.

Овом приликом је прочитано решење општинско, по коме ће се узимати само од имућније деце по 50 нов. месечне школарине у забавишту, а сва остала деца, да се примају бесплатно.

Прочита је захвалница Маре Милутиновићеве, приправнице, на дару од 10 ф.

Уједно је председница изјавила, да је у име задруге положила венац од свежа цвећа с траком на мртвачки одар пок. Ленке Дунђерске, што се узело на знање.

ИЗВЕШТАЈ

са забаве Добротворне Задруге Српкиња Новосаткиња држане 11. (23.) октобра 1895.

I. Примање:	а) добровољни прилози:	367 ф. 10 н.
	б) улазнице:	167 ф. — н.
	Свега:	524 ф. 10 н.
II. Издавање:	на разне потребе:	183 ф. 49 н.
III. Чист приход:		340 ф. 61 н.

Добровољни прилози дошли су са ових страна:
По 20 ф.: Јулка Радовановићка, начелница. —
По 15 ф.: Централни кредитни завод у Новом Саду. — **По 10 ф.:** Софија Дунђерски и фирма

Оренштајн и Шпицер. — **По 6 ф.:** Др. Емил Гаврила. — **По 5 ф.:** Његово високопреосвештенство г. епископ бачки Герман Опачић; пресветли вел. жупан варошки г. Др. В. Флат; високородни г. Др. Т. Мандић пл. од Ривице; високороона Анастасија пл. Мајна; пречасни абат Копер; Српска задруга за међусобно помагање и штедњу у Нов. Саду; Мила Радовановићка, Мила пл. Ивановићка, Софија Јевтићка, Љубига Димовићка, Марта Кондоршска, Ђока Петровић кројач. — **По 4 ф.:** Ђока Мијатовић, Стева Славнић, Новосадска штедионица. — **По 3 ф.:** Теодор Хирш, Прва парна млина, акционо друштво у Н. Саду, Исидора Дунђерска, Лаза Милошев, Јулка Романовић, сл. кр. варош Нови Сад; Др. Лаза Секулић, Лукијан Богдановић и Д. Богдановић из Карловаца, Милева Ђ. Вукићевићка, Мара Др. Полита, Фишер, Др. Ј. Грујић, Угарски „Форшусферајн“, Хуго Фишер. — **По 2 ф.:** Вида Давидовац, Милица Јојкићка, Марта Станојевићка, Олга Ђурчићка, агент П. Михајловић из Каменице, Јулка Поповићка, Н. Н., Љуба Стефановић, апотекар Вујић, Крон, Алтвирт, агентура Феник, сушруга Винкла Стевана, Шарлота Блау, Бала (Ст.), Нина Фрајнд, Катица Манојловићка, Катица пл. Новићка, Христина пл. Новићка, Јулка Јевтићка, Јова Јерковић, адвокат Салаји, Марија Вучетићка, Марија Душ. Јовановића, Викторина Јанковићка, Етелка Левингер, Цицилија Цвибах, Брунер, Рохоњевица. Марија Фишер, Нина Николића из Иланце. — **По 1 ф. 50 н.:** Софија Георгијевићка. — **По 1 ф.:** Јован Грчич, Јелисавета Дера, Јелисавета Натошевићка, Стајић, Љубица Велимировић, Мара А. Поповићка, Јулка Савић, Марина Завишићка, Матилда Шрајбер, Јела Деметровићка, Зорка Деметровићка, Љубица Матићка, Стојановић, Ангелина Георгијевићка, К. Гавриловићка, Мита пл. Јовановић, Лаза Вуков. Ковачевић, Шер, Теофана Бекићка, Љуб. уд Вукићевићка, Лука Јоцић, Берта Рот, Ернеста Радањи, Шоман (мл.), Стеван Пеци-Поповић, Софија Кода, Г. Георгијевић, Ернст (ст.), Доброслав Милковић, Вајгл, Марија Максимовићка, Петар Матић, Јустина Кода, Ирина Барако, Панта Јовановић, Душан Арновљевић, Јулка Полит, Филип Коц, Ђока Тодоровић, Поповић, Јосиф Ваје, Ана Лакића, инцинир Дајч, Софија Адамовићка, адвокат Зомбори, Фердинанд Шате-

лес, Тоиш и Бер, Целестине Менрат, Милица Тирићка, Софија Бипарићка, Браћа Поповићи, Гавра Нецков, Павлина Винкле, Др. Стева Михајловић, Марија Михајловићка, Др. Војин Бикар, Јелена Тајбнер, Перседа Маркуш, Ђ. Ивковић, Леонтина Вуковић, Марија Шлезак, Катица Тирићка, Марија М. Јовановића, Ана Грујићка, Јелка Лујановићева, Н. Н., Роза Фајт, Пера Брзак, Кенигштетлер, Зорка Томићевићева учитељица, Пера Павловић, Јелисавета Павловићева учит., Јулија Гајгер, Катица Јовановићева, Марија Костића, Јулија Кон, Коста Миросављевић, Катица Дера, Марија Ненадовића (Ада), Зарија Станковић парох, Ана Хај, Марија Лугумерска, Софија Димића, Софија Марковића, Катица Вад, Марија В. Ђурића, Катарина Балта, апотекар Херцог, Валтазар Фајт, Рабштерн, Катица Попидић, Даринка Теодоровића, Михаило Миловановић катихета, Јован Храниловић прота, Дусинг, Љубица Јовановића, Даница Милићка, Куглер, Мара

Милићева учитељица, Даница Гостовићка, Драга Петровићка, Марија Гајгер, Ана Јовановића, Ирма Адамовићка, Р. Строне, Марија Марковића, Јозефа Кистнер, Јозеф Шварц, Роза Месер, Ана Павловићка, Катарина Кривоац, Јулка Рајићка, Ана Камбер, Ана Ракић, Манигодић, Никола Димовић, Петермајерка, Максимовић апот., Никола Јоксимовић, Др. Душан Симић, Милош Гавански, Поповић, Сара-Стефановићка из Черевевића, Н. Н. — **По 60 н.:** Олга Теодоровићка. — **По 50.:** Шоман (старији), Н. Н., Брил, Катарина Поповићка (Мицина), Јелена Стојковићка, Марија Кристића Марија Михајловића, Лаура Ђурковић, Милица Зрнић, Јова Мунћан, Катица Чупића, Љубица Ђомпарина.

Свима дародавцима, свима посетиоцима, а нарочито умољеним редитељима (аранжерима) ове забаве изјављује се најтоплија захвала.

Одбор.

ПЕСНИШТВО.

Моја звезда.

У звездана јата мила
 Ја се дижем сетан, блед,
 Не би л' која зрака била
 Да растопи срцу лед . . .
 С једне звезде другој крећем
 Ал у срцу бол и мрак,

1895.

Јер међ звездам — златним цвећем,
 Не налазим жућен зрак;
 Не налазим звезде оне, . . .
 Узалуд је тражи глед, —
 Моја звезда у ноћ тоне,
 А у срцу бол и лед

Алекса Шантић.

ЗАБАВА.

ЛЕПА СРПКИЊА.

Приказано гђци Љ и М њ

(Свршетак.)

Уплашен скочим, те повучем за собом несретно девојче. Из собе сам трчао у ходник, а из овог опет натраг, али без икакве наде. Да не би дим у ходник ушао, забравим врата за собом. Овде владаше скоро чист ваздух, дим, не нашавши отвора, једва се осећао. Али какви тренутци! Каква слаба нада за живот?! Остављен од сваког, шта више као жртва освете у

овој страшној ноћи! Ни један пријатељ не дође да ме избави. Моји другови не могаху замислити стање, у ком сам, а осим тога општа забуна, битка, и у сред бегства и гоњења ко би марио за кућу у камењу? Поред битке и фанатичне одважности не може никог смрт поплашити; али овако, без одбране, срамно, најгрознијом смрћу умрети — ово ми раздираше груди

и нада, вера, божанство, промисао и старање изгледаху преда мном као подле лажи.

Још се и сад сећам оних тренутака. Осећао сам или сам бар мислио да осећам ужасну топлину и по целом се телу котрљаху знојне капље. Час сам се очајно смејао, час сам се опет дерао, да се зидови од мог гласа тресли. Затим одјурим до врата, али сам их бадава тресао, а затим опет погледам на сирото девојче, испитујући живот у лепом, али изнемоглom телу. Пламен лизаше собне зидове, кроз невидљиве отворе и овамо допре врућ загушљив дим. Дисање сваким тренутком све теже и загушљивије постајаше. Ја са неколико хладних али горких еуза клекнем поред девојчета, које на земљи лежаше.

— Морамо умрети! уздисаше Љубица слабим гласом. Бар ћемо заједно умрети. Моли се Богу, продужи боно, моли се, Та и мој ће отац опростити. Ја те молим, моли се, да ти душа не оде неприправна — моли се . . .

Глас јој изумре. Или је изнемогла слаба снага, душа јој се са Створитељем забављала. Са тихом озбиљношћу скрстих руке, уста ми шапутаху неке речи — не сећам се какве. Можда сам се и молио Богу. Срце ми гласно куцаше, као да је хтелo груди да пробације, колена ми стадоше клецати, глава ми се заносила . . . али као да су неки људи и гласови ближе долазили. Тако је и било, и нисам се варао, и многи се кораци зачуше и близу здања!

— Ох Боже мој, узданем и пожурим се у ходник к' вратима.

— Ослободите ме, и разбите врата! ви-као сам бесомучно, а уједно почех врата трести — али са slabим успехом. Мишице ми малакшаше.

Још се разлегао мој глас, кад се с поља зачуло неколико удараца. Са дивљом радошћу што наличи на лудило, скочим. Лице ми мораде изгледати страшно. Очи ми испале, зуби ми један о други удараху, коса ми се наострешила, ја потрчим к Љубици, и станем јој слуктити дисање и пипати било. Она још беше жива. Осетих лак притисак њене руке, али не могоше ништа говорити.

За то се време врата распадоше. Већ се доста велик отвор појавио, кроз који могах поред јаке светлости опазити лица. Срце ми хтеде препући и радосно стадох екакати по ходнику. На послетку пут беше слободан и неколико се брђана

створише поред мене. Брзо ме хтедоше са собом одвући, али се ја нагло истргнем из њихових руку, одјурим до Љубице, подигнем је и излетим напоље кроз ватру у слободу. Свеж ме је ваздух опоравио те брже станем корачати, у наручју држећи мили терет.

Другови ме оним путем вођаху, којим су мало пре непријатеља гонили. Пламен надалеко осветљаваше пут. Али се одједном из једне улице зачу дивља вика. Ми смо били у мањини, а непријатељ десет пута јачи. Морадох убрзати кораке, да не бисмо непријатељу пали у руке.

— Журимо се, рече један од наших. Срби нам се приближују, у овом закриљеном простору их можемо претећи!

И одведе нас у једну уску улицу. Ја морадох мало застати, јер пут отештаваше умор и благо, које још на прима држах. Љубица је мирно, ћутећи лежала у моме наручју, главу наслонивши ми на раме. Тиме јој дах додириваше мој образ; сретан сам био, јер је она живела. Тек што стигосмо на по пута, кад се зачу пуцањ према нама, у оном правцу, којим сам ја ишао. Девојче се стресло. Пошто од нас ниједно не беше рањено, то смо даље ишли.

Мила женска сваким тренутком све слабије лежаше на мојим рукама, дисање јој биваше све слабије. Мислио сам, да сам ја суетао. Тело јој час по задрхта, као кад се олуј игра са слабом биљком, а поред тог се често трзаше.

— Јеси ли болесна? рекох јој љубавно. Тело ти дрхће. Говори, шта те опет тишти?

— Ништа, ништа! уздахну ањео slabим гласом. Ништа! Једино грозни догађај. Тако сам сретна поред тебе, у твојем загрљају! — додаде и умиљато се осмехну. Сад сам најеретнија. Но, молим те журите се, долазе. Спаси мене, спаси себе!

За нама се разлегаше вика разјарене светине. Душа ми се на речи девојчета охрабри, те готово полетим својој мети. Љубица обави меке руке око мог врата, као дете, које у крилу мајчину дрема, док несрећа бесни. У један мах осетим њен топли дах, он се понављаше једанпут, двапут, трипут.

— Љубим те, жарко те љубим. Немој ни ти Љубицу заборавити! — шапуташе ми на ухо, а затим наслони главу на моје раме и мирно лежаше.

Чета нам се на некој хумци иза вароши заустави, овде се заједно састасмо сви, да на-

падај успешно одбранимо или пак, ако би приморани били узмицати, да узмицаће безопасним учинимо. Напоследку присиесмо. Другови нас с усклицима дочекаше. Још не знађах, ком случају да захвалим наше избављење. Но ово ми је била споредна мисао. Ја сам само бдио над животом милог девојчета.

Иза нас горела је ватра. Намеран сам био амо однети патницу, да је спрам светлости видим. Близу ватре стајаху неколико људи, разговарајући се о догађају те ноћи. Чим нас опазише, прекидаше разговор и чудно ме посматраху.

— За име божје, ти си рађен! узвикну један између њих и притрчи да ми помогне.

— Шта, шта? Како? рекох уплашено. Нисам ја рађен. — Застанем те положим на земљу онесвешћено девојче.

— Овде, овде, на твоје оделу, рече први, — колико је крви! и нагну се према мени. Но не бој се, ја мислим, рана по свој прилици није опасна, иначе не би могао овамо поћи.

— Ах, опасна, опасна! узвикнем очајним гласом. Међу тим сам мило тело на земљу спустио, посматрајући лице, које беше поред ватре као мраморна плоча бледо! Никакве наде!

Другови ми ћутаху. Они не могаху замислити, да ће тине другог погодити сем мушког. Ја сам пак брзо разумео целу ствар. По нашем је оделу цурила крв, као да је скупоценом кадивом испрещивано. Ја ни осетио нисам врелу крв, која је потоком текла. Тине је кроз њене груди пројурило. Брзо је раскопчам, гледајући, да ли се може што помоћи. Рана је била дубока и — смртна. Моја се туга и бол не да описати. Плакао сам као мало дете и паднем на бедну Љубицу, не стидећи се туге, и живот јој хтедох улисти пољупцима.

— Љубице! шапутах, животе мој, не остављај ме! Како ћу несретан, остављен остати без тебе! Љубице! Не, не, ти ми не смеш умрети, ти мораш живети!

На моје речи, или што је крв наново почела тећи, отвори Љубица очи. Поглед јој на мени почиваше, као да су јој очи звезде, које саме светле путу путника.

— Љубице! прозборим очајнички, реци, како ти је, шта да чиним? Ох што ми не каза, кад си бол осетила? Можда бих ти и помогао. За што — за што ми ниси рекла?!

Лице јој се разведри, као кад светла зрака кроз црквени прозор обасја свету икону, десну

руку немоћно подиже над разгнута недра, да их последњи пут закрили.

— Тада, рече изнемоглим гласом, не би имао снаге, да себе спасеш. Да си са мном стао, наш би нас народ стигао. Здраво — сам — те љу—била.

Очи јој се заклопише. Лице јој покри тамна сенка. Леп је била и под покривалом смрти, као ружа, која под црним велом лежи.

Више нисам знао шта се около мене збива. Доцније сам дознао, да се те ноћи ништа није догодило. Другови, око којих се све више и више народа купило, ћутећи стојаху, као усамљена шума, која мрачно гледа за бесним вихором. Они, који су сто пута смрти у очи гледали, сад су злим очима гледали у мене.

Идућег дана, рано у јутру, вратисмо се у варош, понесавши са собом самртницу, те почеше тражити оне, који не умакоше. Потражише рађене са обе стране. Из једне изгореле куће донеше неког Србина, кога, ма да је смртно рађен био, ипак снага одржа у животу. То беше Љубичин отац.

И ти живиш, рече јуначва старина, опазивши ме — живиш? Мишљах, да ме рука не ће изневерити, настави дубоким гласом, присловивши главу на земљу — дакле, де да се то умире!

— Да, живим, рекох му боно. Тине ме није погодило. За мене је друга жртва пала. Ходи, ходи, види њу, коју си крвнички убио, уживај у том призору.

Положисмо га на одар и однесмо га у једну набрзо зготовљену болницу, где је Љубица мирно као бајна слика, на просту покривачу лежала. Помоћу једног мог друга подигнем рађено тело, да је одмах могао познати сирото девојче.

— Моја кћи, моја кћи! уздисаше старац страшним гласом и стропошта ее на постељу.

Не знам, какво ми је демонско уживање пружио овај призор, гледајући болове разјареног оца. Желео сам, захтевао сам, да цео свет осети, како гасне бајна звезда.

— Ако умрем, до ње ме сахраните! једва изговараше старац са смртним ропцем.

— Опроштај гресима мојим! Ох проклета да је!

Овде му се очи на веки заклопише.

Можда ми ни Бог не би опростио, да сам његову жељу испунио. Где Љубица почива, тамо

страном, грешном телу није слободно обешчастити невину земљу . . .

Ту код места под хумком почива она.

С тог места, кад на дивотни предео гледам, управо њен гроб пресеца видокруг, јер ми поглед само дотле допире, и кад се на лепу дану загледам у даљину, као да сребрн вео какве варљивости у лаким валима лебди над њеним пепелом, као да се њен дух у виду бела лептира над остављеним местом лепрша.

Крај је приче. Младић је погледао на небо

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

Почетком децембра о. г. изаћи ће из штампе: „Српкиња“ илустрован календар за наш женски свет. За преступну годину 1896. која има 366 дана. Уређује проф. Јован Поповић Година прва. Са 11 слика. На 160 страна велике осмине „Српкиња“ за 1896. годину имаће: I. Календарски део: 1. Стари и нови календар и што овамо спада. 2. Светли владалачки дом, владоци у Јевропи и српски прав. цркв. великодостојници. II. Поучни и забавни део, као и 10 слика све одличних женскиња, које су овде већ биле приказане.

Наменивши ову књигу Српкињама, поглавито српским матерама и домаћицама, хтели смо да им дамо у руке не само по садржини корисну, него и по спољашњој изради лепу књигу.

Повез ће бити двојак: брошврн и у елегантним платненим корицама; први ће стајати 70 новч. а други 1 фор.

Ми смо рок претплати били утврдили до 1. октобра; али ко је вољан, да се претплати, може то увек до 1. децембра учинити.

Но како нове тако и до сада већ пријављене претплатнике молимо, да нам новац до означеног рока унапред пошљу. Скупљачима десету књигу у име награде за њихов труд.

Књижарима и препродавцима дајемо рабат по нарочитој погодби.

Панчево, на св. Мрату 1895.

Издаваштво календара „Српкиње“
(проф. Јов. Поповић).

ЧИТУЉА.

† Нектарије Димитријевић.

У недељу 20. новембра о. г. преминуо је један од најинтелигентнијих наших Срба и калуђера наш вршачки епископ Нектарије Димитријевић. Беше строг према другом на и према себи; Уредан

као да међу звездама посматра лепу Српкињу. Дубока је тишина била, сад само је праска ватре и дисање узнемиривало мир. То беше стражар.

У један мах из далека се зачу потмула грмљавина.

До сто врага, то је рика топова! узвикну један између осталих. Слушајмо!

И неколицина њих прислонише ухо на земљу и слушаху тутњаву битке.

С мађарског

Богдан М. Рајковић.

вичан администратор, а поштовао је и чувао установе ко ретко који, ал је исто тако миловао, потпомагао и чувао и њену ћерку школу. Учитеље је радо виђао у своме двору, а у близини својој држао је увек по којег учитеља као пријатеља. Кад се основао у Нов. Саду пре 5 година срп. учитељски конвикт, пружио му је први потпору од 50 фор. и скупио је из своје дијецезе тасом, на ову цел, око 200 фор. Помагао је свуда, где је видео потребу. Нека му је вечан спомен!

† Ленка Дунђерска.

Богу се милом свидело, да пошље свога првог војника, свога архангела Михајила, да нам украде и однесе лепоту нашу делију-девојку, нашу милу Ленку Дунђерскову.

Ретка девојка беше; код ње је било све заступљено: лепота, здравље, снага, висина, стас, богатство, углађеност, смерност, скромност, побожност, родољубље, а при том диван, изображен глас, који је могао поднети на прве зетекке бине.

А шта је покојницу највише још красило. Њен отворен, искрен израз душе и срца Она никади ни пред ким није крила, да је Српкиња и да се с тим поноси, што је у нас и у лошијим материјалним приликама ређа појава међу женскињама. Она је потпуно владала немачким, мађарским, енглеским и француским језиком, па је за то ипак свуда у друштву само српски беседила и тек у нужди се служила туђим језиком. И она мисао, да набави себи чисто херцеговачко женско одело, што је после поклонила друштву српског народ. позоришта, јасно казује, чиме се она поносила и дичила.

Кад је оно пре 7—8 година пожаром онако јако пострадаола наша најјача српска општина с ове стране, наша Вел. Кикинда, Ленка је прва скочила да помогне тим невољницима. Пријавила

се добротворној задрузи Срикиња Новосаткиња, да жели приредити једну забаву са својим другарицама у корист пострадалих, те је молила за то протекторак жен. задруге, што је, наравно, радо примљено. Она је са својом сестром Милком сама за ту забаву и позиве разаслала и у месту сама сазивала госте. Та забава донела је преко 500 фор. потпоре овим погорелцима.

Кад је доцније изишао проглас одбора београдског дома сиротне деце за прилоге, она је зашла и купила по вароши прилоге и послала је у Београд Дому Сиротне Деце преко 200 ф.

У Нов. Саду и у околини позната је ствар, да Дунђерскова кућа не пропушта ни једну важнију и значајнију прилику народну, и човечанску, које траже новчаних жртава, а да и она својим даром не потпомогне потребу и ублажи беду и невољу; па и у тим приликама била је Ленка увек она снага, што покреће осетљиве жике својих дарезљивих родитеља.

Све су то лепи и јасни знаци, колико је била пок. Ленка племенита, добра, милостива и родољубива срца.

Та њена красна својства су је и омилили у свој околини, и она је уживала опште поштовање и општу љубав целог грађанства новеградског, сентомашког и оног ширег света, куда су је год њене повољне прилике однеле и упознале, те отуда је и та општа туга и општа жалост наступила, кад се прочуо глас о њеној изненадној и брзој смрти, која ју је задесила у најлепшем добу у цвету снаге и младости њене, у 24. години живота.

Погреб је пок. Ленке био инпозантан. У цркви је говорио дивну и дирљиву беседу парох сентомашки г. Ђ. Страјић, а у капели, други парох г. Сима Мајински. На сироводу је било много света из Нов. Сада, Ст. Бечеја, Турије, Футога, Карловаца, Модоша, Ајдушице, Баје, Загреба и т. д. На мртвачком одру је било преко 30 венаца, што све сведочи колико је била љубљена, колико поштована пок. Ленка.

На часу вечног расанка можемо јој рећи: Била си добра, била си мила, душа ти се раја удостојила!

† Софија удова Бокшан мати пок. Косте Бокшана, који је у устанку Босанско-Херцеговачком био војвода усташки преминула је прошлог месеца у својој 81. г. живота у наручја свога другог сина Паје. Нека је Бог прими у своја наручја!

† Иван Филиповић. У сред најжешће вреве и размирице међу Србима и Хрватима уклонио се с овог света, највећи поборник слоге и мира међу ова два једноплемена народа Иван Филиповић, школски надзорник у миру. Није могао, валда, да гледа чудо, шта му деца и ученици његови чине с једнокрвном браћом, Србима. Иван Филиповић је учитељско дете и од рођења је заволео школу, те се њој и посветио свим жаром своје душе и детерао је толико, да је био највиђенији члан тога сталежа не само међу Хрватима, него је био љубљен и поштован и међу Србима, Словенцима, Чесима и другим словенским грађанима. Његовим заузимањем и његовим дурашним радом удружило се цело хрватско учитељство, створило у средини својој литерарно Педагошко књижевно друштво, подигло у граду Загребу дичну зграду „Хрватски учитељски дом“, где је смештен и учитељски конвикт, који је, такође, његовим заузимањем основан. С болом у души довикујемо нашем садругу и искреном брату Хрвату Ивану Филиповићу: слава ти и вечна успомена међу нама Србима!

Позив на претплату.

Остајемо и за идућу годину на истој мери и истом правцу с листом, на ком смо и до сад били, и умољавамо наше поштоване пријатеље и читаоце, да се претплате на лист и за идућу 1896. годину.

Цена је листу иста: 1 фор. или 2 круне за Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину; а 2½ динара или франка за Србију и остале земље. Претплата се плаћа пуно и напред за целу годину.

Који нам нису још послали претплату за ову годину, умољавамо, да нам то накнаде до краја о. г.

Нашим поштованим скупљачима и скупљачицама се лепо захваљујемо на досадањој услузи и умољавамо их врло лепо, да се и опет потруде и да покупе претплату, јер то управо и држи лист.

Захваљујемо се лепо и нашим сарадницима и умољавамо их, да нас не напусте на том трудном културном позиву, који смо примили на себе више из љубави према ствари, коју заступамо, него према материјалној помоћи.*)

У Новом Саду, 1. децембра 1895.

Уредник.

*) Рукописи многих наших сарадника чекају на ред за идућу годину, те молимо, да се претрпе.

Уредништво.